

УДК 37.036+304.2:008 316.77:007

**АКТУАЛІЗАЦЫЯ ВІЗУАЛЬНАЙ АДУКАВАНАСЦІ
СУБ'ЕКТА Ў КАНТЭКСЦЕ ТРАНСФАРМАЦЫІ
МЕДЫЯКУЛЬТУРЫ**

Адамаў А. А., аспірант

*Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў
Мінск, Рэспубліка Беларусь*

Анатацыя: у артыкуле асабліва ўвага нададзена разгляду візуальнай адукаванасці, што фарміруецца як шэраг кампетэнцый суб'екта асяроддзя цыфравой рэпрэзентацыі. У гэтым кантэксце візуальная адукаванасць дазваляюць крытычна, свядома ўспрымаць вобразы з медыяасяроддзя.

Ключавыя словы: візуальная адукаванасць, медыякультура, візуальны вобраз, медыяўтварэнне.

**ACTUALIZATION OF THE VISUAL EDUCATION
OF THE USER IN THE CONTEXT
OF THE TRANSFORMATION OF MEDIA CULTURE**

Adamov A. A., graduate student

*Belarusian State University of culture and arts
Minsk, Republic of Belarus*

Abstract: the article focuses on visual literacy as an emerging set of subject competencies that allow critical, conscious perception of images from the media environment. In this context, visual education allows you to critically, consciously perceive images from the media environment.

Keywords: visual literacy, media culture, visual image, media education.

Сіламі тэхнічных сродкаў аўдыёвізуальная інфармацыя надзяляецца гнуткімі дынамічнымі ўласцівасцямі: перадаецца, трансфармуецца, сціскаецца і рэпрэзентуецца. Валоданне спецыфічнай, важнай або асаблівай інфармацыяй становіцца прыярытэтным момантам у розных галінах, а пагроза перанасычэння інфармацыяй з'яўляецца па-сапраўднаму адчувальнай і нават небяспечнай, г.зн.

узаемадзеянне з інфармацыяй з'яўляецца ключавым фактарам сучаснага жыцця чалавека.

Канцэпцыя візуальная адукаванасць атрымала сваё станаўленне ў рэчышчы медыясветніцтва ў сярэдзіне XX стагоддзя ў ЗША. Адукацыйныя ўстановы, на думку распрацоўшчыкаў дадзенай канцэпцыі, павінны навучаць невербальным спосабам камунікацыі, умению аналізаваць і інтэрпрэтаваць візуальныя тэксты. Само ж паняцце візуальная адукаванасць ўпершыню з'явілася ў даследаваннях Дж. Дэбсома ў 1969 г., які абазначаў з яго дапамогай здольнасці чалавека, якія развіваюцца праз зрок і іншыя органы пачуццяў і неабходных для станаўлення асобы [1]. Такая трактоўка паняцця візуальная адукаванасць цікавая па прычыне ўключэння ў працэс адукацыі не толькі глядзельнага канала, але і аўдыяльнага і тактыльнага. Р. Бадэн і Дж. Хортін [2] пад візуальнай адукаванасцю разумелі здольнасць успрымаць і выкарыстоўваць выявы, здольнасць пазнаваць свет у тэрмінах вобразаў. З такой пазіцыі актуалізуецца светапоглядны канцэпт у працэсе станаўлення візуальна адукаванага суб'екта. Н. Сімбірцава вызначае візуальную адукаванасць сродкамі спалучэння трох элементаў: працэсу камунікацыі паміж аб'ектам і суб'ектам ўспрымання; асаблівасцяў ўзаемадзеяння глядзельных вобразаў з суб'ектам ўспрымання; ўменні суб'екта адэкватна ўспрымаць і прадукаваць зрокавыя вобразы ў культуротворческой дзейнасці [3].

Візуальная адукаванасць можа быць актуалізавана на трох узроўнях. На мікраўзроўні становяцца значнымі ідэі мінімізацыі негатыўнага ціску на візуальнае ўспрыманне, працы з інфармацыйным забруджваннем і шумам, прапагандай і засіллем рэкламных вобразаў. Сюды ж адносіцца фарміраванне навыкаў крытычнага візуальнага ўспрымання, працы з медыя кантэнтам. На мезоуровне важным з'яўляецца забеспячэнне роўнага доступу да рэсурсаў і камунікацыйных тэхналогіях, развіццё інклюзіі, стварэнне ўмоў да захавання культурнай спадчыны (у тым ліку і лічбавага). Галоўнымі стратэгіямі на макраўзроўні становяцца адсочванне глабальных працэсаў інфарматызацыі і наступстваў (глабальнае пірацтва), рэфлексія сацыякультурных пераўтварэнняў, Апісанне тапалогіі (картаграфія) медыя, трансфармацыі рэальнасці з наступным фарміраваннем экацэнтрычнага мыслення.

Візуальная адукаванасць актуалізуецца з улікам тых выклікаў часу, якія абумоўленыя трансфармацыяй медыяасяроддзе. Да іх ліку можна аднесці: інфармацыйнае забруджванне і візуальны шум; эстэтызацыю штодзённасці як запыт на самапрэзентацыю; медыязалежнасць як патрэба ў экспанентным спажыванні вобразаў; Дамінаванне сенсацыйнай парадку; інфармацыйны разрыў (як сацыяльна нераўнамерны доступ да інфармацыі) і маніпуляцыя свядомасцю; рызыкі, якія ўзнікаюць у выніку з'яўлення інавацыйных мадэляў трансляцыі кантэнту і выяўляюцца ў слабой прапрацаванасці механізмаў кантролю/самаадукацыі (абнаўленне тэхнікі і праграм, інфармацыйная бяспека і абарона персанальных дадзеных).

Візуальная адукаванасць на мікраўзроўні, г.зн. індывідуальным, можна паглядзець у некалькіх перспектывах. Першая – пра спосабы якаснага бачання, умоўна кажучы, як бачыць лепш. Тут актуалізуюцца стратэгіі фарміравання ўважлівасці, зацікаўленасці ў засваенні свету вобразаў. Пра другую можна казаць праз рэалізацыі спосабаў інтэрпрэтацыі, асэнсавання, аналізу візуальных вобразаў і іншых аперацый пазнавальнай актыўнасці. Дадзены вектар абвясчае аб фарміраванні крытычнай пазіцыі назіральніка, ўцягнутасці ў працэсы пераўтварэння навакольнага асяроддзя на індывідуальным узроўні. Трэцяя перспектыва раскрываецца ў рэалізацыі індывідуальнага крэатыўнага патэнцыялу, у засваенні пісьменнай працы з візуальным чынам. Новыя медыя прадстаўляюць шырокі доступ да працы з візуальнай інфармацыяй, механізмы апрацоўкі і трансляцыі кантэнту, што надзяляе кожнага карыстальніка здольнасцю быць убачаным. Гэта значыць, што на кожным удзельніку ляжыць пэўная адказнасць.

Варта адзначыць, што на станаўленне візуальна адукаванай асобы ў працэсе медыаасветніцтва можа паўплываць рэалізацыя наступных стратэгий: развіццё здольнасцяў суб'екта праяўляць гнуткасць, адкрытасць у працэсе ўспрымання візуальнага вобразу; пракладанне шляхоў да якаснага ўспрымання, асэнсавання, інтэрпрэтацыі, рэфлексіі ў дачыненні да выявы і самому працэсу ўспрымання; фарміраванне ўмення арыентавацца ў прасторы медыя ў пошуку інфармацыі (фільтраванне, адбор, структураванне і інш.); забеспячэнне інфармацыйнай бяспекі, крытычнага пазіцыянавання і абароны ад непажаданага кантэнту; стымуляванне творчага

патэнцыялу як здольнасці да самапрэзентацыі ў медыяпрасторы і да саўдзелу.

Падводзячы вынік, падкрэслім, што медыя рознай прыроды змагаюцца за ўвагу гледача. Увага становіцца найважнейшым рэсурсам у сучаснасці, а менеджмент увагі – асобнай дысцыплінай і вектарам арганізацыі асабістых паводзін. Сучасны чалавек – карыстальнік і непасрэдны ўдзельнік пераўтварэння медыяасяроддзе – знаходзіцца ў пастаянна пашыраецца свеце вобразаў. Сацыяльныя медыя заахвочваюць крэатыўны патэнцыял карыстальнікаў на стварэнне і публікацыю індыўідуальных вобразаў у публічную сферу. Каб дзейнічаць асэнсавана, быць уключаным у гэтую дзейнасць неабходна якасна новае паводзіны, якое выключае ўсвядомленую пасіўнасць і незацікаўленасць. Агульнай назвай для шэрагу кампетэнцый, якія аб'ядноўваюць пад сабой механізмы ўспрымання і аналізу медыатэкстаў, можа стаць візуальная адукаванасць.

Спіс выкарыстаных крыніц

1. Debes, J. The loom of visual literacy: an overview // *Audiovisual Instruction*, 14:8 – 1969. – S. 25-27.
2. Braden R. A., Hortin J. A. Identifying the heoretical Foundations of Visual Literacy // *Journal of Visual Verbal Languageing*. – 1982. – No 2. – P. 37-42
3. Симбирцева, Н. А. Визуальное в современной культуре: к вопросу о визуальной грамотности / Н. А. Симбирцева // *Политическая лингвистика*. – 2013. – №4(46). – С. 230-233.